

Kritik mot en överförmyndare för handläggningen av ett godmansärende m.m.

I ett beslut den 10 juni 2002 anförde *JO Pennlöv* följande.

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 18 januari 2002 och kompletterades den 11 februari, har AA framfört kritik mot Överförmyndaren i Västerås angående handläggningen av ett ärende rörande godmanskap för hennes numera avlidna moster, BB. Hon har också kritiserat en god man. Hon har anført bl.a. följande.

För BB, som befunnits lida av senil demens, anordnades godmanskap 1995. Under godmanskapets första år vidtogs en rad rättsliga åtgärder, bl.a. adopterade BB sin egen tidigare bortadopterade biologiska son, skrev ett nytt testamente samt skänkte bort värdepapper värda 400 000 kr och en mängd antikviteter till sonen. Samtidigt uttryckte BB vid samtal med sina syskon under denna tid oro för sin ekonomi. Uppenbarligen vidtogs åtgärderna på initiativ av den gode mannen. AA anmälde dessa förhållanden till bl.a. Länsstyrelsen i Västmanlands län, som dock den 2 oktober 2000 beslutade att inte vidta några åtgärder. Vid två tillfällen begärde BB skriftligen att få ut sin akt från överförmyndaren. Hon fick dock inte något svar. BB avled i augusti 2001. Dödsboet avträdde till förvaltning av boutredningsman. Boutredningsmannen begärde i början av november hos överförmyndaren att få ta del av den gode mannens årsredovisningar. Dessa fick han först i januari 2002.

Den gode mannen kom helt oförberedd till bouppteckningen den 18 december 2001. Hon hade vid tiden för anmälan till JO, trots att hon ombetts därom den 18 december 2001, ännu inte överlämnat kontanter och kopior på årsredovisningar till boutredningsmannen. Inte heller hade hon lämnat ifrån sig handlingar avseende BB. En granskning av årsredovisningarna för åren 1995–2001 visar ett antal ospecificerade och höga utgifter. Därtill har den gode mannen under godmanskapet begärt och fått anmärkningsvärt hög ersättning för bilkörning.

Utredningen

Överförmyndarens akt avseende godmanskapet för BB har lånats in och granskats. Överförmyndaren har därefter anmodats att yttra sig över vad AA har anført om att

boutredningsmannen i en skrivelse daterad den 6 november 2001 hos överförmyndaren begärde att få ta del av vissa handlingar, men inte erhöll dessa förrän i januari 2002.

Överförmyndaren har i remissvaret anfört följande.

Det är riktigt att boutredningsmannen den 7 november 2001 begärde redovisningshandlingar gällande BB. Eftersom jag visste att sluträkningen skulle avlämnas inom kort avvaktade jag med att verkställa hans begäran. Den 9 november 2001 inkom sluträkningen, som därefter granskades av mitt kansli. Den 5 december 2001 sändes redovisningshandlingarna till den avlidnas son U.T. Den 10 december besökte gode mannen CC mig. Eftersom hon skulle kontakta boutredningsmannen i ett annat ärende åtog hon sig att överlämna de av honom begärda handlingarna. Uppgiften om att de levererats först i januari/februari är sålunda felaktig.

I ett till remissvaret bilagt yttrande av den gode mannen har denna anfört att hon personligen lämnade handlingarna till boutredningsmannen på dennes kontor den 12 december 2001.

AA har yttrat sig över remissvaret och därvid anfört bl.a. följande.

Överförmyndaren borde inte ha överlämnat handlingarna efter avslutad granskning till BB:s son, utan till boutredningsmannen, eftersom dödsboet hade avträtts till förvaltning av boutredningsman. Det förefaller vidare märkligt att AA i mars 2002 av överförmyndaren förvägrades ta del av vissa handlingar med hänvisning till att dessa den 5 december 2001 hade överlämnats till BB:s son och inte fanns kvar hos överförmyndaren, samtidigt som det finns en anteckning på dagboksbladet i akten om att handlingarna den 10 december kopierades för utlämnande till boutredningsmannen via den gode mannen. De dagboksanteckningar AA på begäran har fått en kopia av från överförmyndaren är kraftigt censurerade. Överförmyndarens beslut att inte lämna ut handlingarna och vissa anteckningar till henne har överklagats till Kammarrätten i Stockholm. Den gode mannens sluträkning har inte undertecknats av överförmyndaren.

Genom förnyad remiss har överförmyndaren anmodats att yttra sig över vad AA i här refererade avseenden har anfört i sitt yttrande över remissvaret.

Överförmyndaren har i yttrande anfört bl.a. att de handlingar som AA begärde har överlämnats till BB:s son och inte längre förvaras hos överförmyndaren, samt att de handlingar som lämnades ut efter kopiering till boutredningsmannen var andra handlingar som denne begärt för boutredningens skull och vilka fanns i akten. Överförmyndaren har vidare uppgivit att slutredovisningen har granskats av handläggare på överförmyndarens kansli och därefter godkänts av överförmyndaren, som dock beklagligtvis inte har undertecknat densamma.

AA har yttrat sig även över detta remissvar. Hon har också i anslutning till ytterligare en kompletterande skrift bifogat en dom meddelad den 27 maj 2002 av Kammarrätten i Stockholm med anledning av hennes överklagande av överförmyndarens beslut att inte lämna ut handlingar och anteckningar till henne.

Bedömning

JO har inte tillsyn över gode män. Jag saknar därför anledning att uttala mig i anledning av AA:s synpunkter på den gode mannens sätt att sköta godmanskapet. Det är bara om en god mans handlande borde ha föranlett åtgärder från överförmyndarens sida, men denne underlätit att i det avseendet utöva sin tillsyn, som jag kan ha anledning att uttala mig om den gode mannens agerande.

Jag vill också påpeka att JO, enligt de regler som gäller för JO:s verksamhet, normalt inte skall utreda händelser eller förhållanden som ligger mer än två år tillbaka i tiden, om det inte finns särskilda skäl för det. När det gäller sådana förhållanden som AA har anmärkt på som ligger så långt tillbaka i tiden, och som i och för sig hade kunnat föranleda en utredning, har jag dock inte funnit att det föreligger tillräckliga skäl för någon åtgärd från min sida.

Av handlingarna i ärendet framgår att överförmyndaren genom beslut den 19 mars 2002 avslog AA:s begäran om att få ta del av vissa handlingar. Beslutet har överklagats och prövats av Kammarrätten i Stockholm, som bl.a. har återförvisat målet i den del domstolen funnit att överförmyndaren avslagit AA:s begäran med hänvisning till att handlingarna inte längre fanns hos överförmyndaren, trots att myndigheten hade kvar kopior av handlingarna. Med hänsyn till att saken kan prövas och också har prövats av domstol saknar jag anledning att uttala mig i densamma. Jag kan dock inte underlåta att påpeka att inte heller JO, vid inlånet av akten från överförmyndaren, erhöll några kopior av de årsräkningar som i original hade sänts till BB:s son. I ljuset av kammarrättens dom framstår detta som ytterst märkligt.

Av överförmyndarens akt framgår att boutredningsmannen den 7 november 2001 inkom med en skriftlig begäran om att få ta del av vissa handlingar som han behövde för boutredningen. Av dagboksanteckningar i akten samt av överförmyndarens remissvar framgår att de handlingar boutredningsmannen hade begärt lämnades till dennes kontor, via den gode mannen, först den 12 december 2001, dvs. mer än en månad efter det att boutredningsmannen framställt sin begäran. En så lång handläggningstid är självfallet helt oacceptabel.

Enligt 16 kap. 8 § föräldrabalken skall överförmyndaren, sedan en god mans sluträkning har granskats, lämna över räkningen samt de förteckningar, årsräkningar m.m. som förvaras hos överförmyndaren till *den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen*. Bestämmelsen har betydelse för regeln i 12 kap. 15 § föräldrabalken, enligt vilken en eventuell talan om skadestånd mot ställföreträdaren måste väckas inom ett år från det att handlingarna överlämnades. Av den förstnämnda regeln följer att om skälet till att ställföreträdarskapet har upphört är att huvudmannen har avlidit, så skall de nämnda handlingarna tillställas dödsboet. Om ett dödsbo i enlighet med 19 kap. 1 § ärvdabalken har avträtts till förvaltning av boutredningsman, är det boutredningsmannen som handhar förvaltningen och företräder dödsboet gentemot tredje man (19 kap. 1 och 12 §§ ärvdabalken). Vid boutredningsmannaförvaltning är boutredningsmannen med andra ord i princip ensam behörig att företräda boet. Det är t.ex. endast i särskilt

angivna undantagsfall som en dödsbodelägare i den situationen kan väcka talan för dödsboets räkning (19 kap. 12 a § föräldrabalken). De nämnda reglerna leder mig till slutsatsen att överförmyndaren i ett fall där huvudmannen avlidit och dödsboet avträtts till förvaltning av boutredningsman skall överlämna ställföreträdarens sluträkning och övriga handlingar till boutredningsmannen i enlighet med 16 kap. 8 § föräldrabalken.

Av akten framgår att dödsboet efter BB avträdde till förvaltning av boutredningsman den 14 september 2001. Vidare framgår att överförmyndaren, sedan granskningen av den gode mannens sluträkning avslutats, den 5 december 2001 skickade redovisningshandlingar till BB:s son. Av överförmyndarens följebrev framgår att handlingarna översändes till BB:s son i dennes egenskap av dödsbodelägare, med en erinran om att övriga dödsbodelägare var berättigade att ta del av handlingarna hos honom. Handlingarna skickades med mottagningsbevis och har kvitterats ut av BB:s son. Att döma av remissvaret i denna del har överförmyndaren, sannolikt inte ens vid avgivandet av remissvaret, uppmärksammat att handlingarna i enlighet med 16 kap. 8 § föräldrabalken borde ha överlämnats till boutredningsmannen sedan sluträkningen granskats. Även om boutredningsmannen möjligen i praktiken, genom att han själv begärde vissa handlingar och så småningom också fick dessa, faktiskt kom att få de handlingar han utan anmodan skulle ha fått enligt 16 kap. 8 § föräldrabalken, kan överförmyndaren inte undgå kritik för handläggningen i denna del. Med hänsyn till att slutredovisning enligt nämnda bestämmelse är en förutsättning för att den ettåriga fristen för talerättspreskription i 12 kap. 15 § föräldrabalken skall börja löpa borde handlingarna nämligen ha delgivits boutredningsmannen.

Genom utredningen har framkommit att överförmyndaren visserligen har granskat den gode mannens sluträkning, men därefter inte dokumenterat sitt ställningstagande till räkningen på densamma. För detta förbiseende kan överförmyndaren inte undgå viss kritik.

Vad AA i övrigt har anfört föranleder, med hänsyn till vad som framkommit genom överförmyndarens akt i ärendet, inte något uttalande eller några övriga åtgärder från min sida.